

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Pomoc obětem trestných činů v praxi sociální práce

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Vývoj práv obětí

Snahy o posílení práv obětí tak například demonstruje **Charta práv obětí**, která vstoupila v platnost 22. února 1990 (a na jejímž základě se 22. února připomíná Evropský den obětí trestných činů). Konkrétním dokumentem posilující postavení oběti je **Rozhodnutí Rady (2001/220/SVV)** z 15. března 2001. To například klade důraz na to, aby se v průběhu řízení s oběťmi zacházelo s náležitou úctou, pokud jde o jejich lidskou důstojnost, a byly uznávány jejich práva a legitimní zájmy, zejména s ohledem na trestní řízení (článek 2).

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Vývoj práv obětí

Důležitá je v tomto ohledu **Směrnice Evropského parlamentu a rady 2012/29/EU** ze dne 25. října 2012, která zavedla minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu a která nahradila rámcové rozhodnutí Rady. S oběťmi trestného činu by dle této směrnice mělo být zacházeno s **respektem, citlivě a profesionálně bez jakékoli diskriminace**. Oběti trestného činu by měly být chráněny před sekundární a opakovanou viktimizací, před zastrašováním a před odvetou, měly by mít k dispozici vhodnou podporu od organizací pomáhající obětem (odst. 9).

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA
ČESKÉ REPUBLIKY

Vývoj práv obětí

V českém prostředí byl vývoj legislativy posilující postavení oběti poněkud pomalejší. Nedá se říct, že by česká legislativa do roku 2013 oběti zcela ignorovala. Podle tehdejší právní úpravy byla práva obětí trestných činů **roztříštěna do několika zákonů**. Procesní práva (zejména náhradu škody) obětí jakožto poškozených upravoval trestní řád. Některá práva obětí jako subjektů zvláštní péče ze strany státu byla taktéž upravena v trestním řádu, byť tato práva neměla charakter práv procesních. Právo oběti na peněžitou pomoc ze strany státu byla obsahem zákona č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti. Sociální služby (zejména služby sociální prevence a sociálního poradenství) byly obětem poskytovány na základě zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

Zákon o obětech trestných činů

1.8. vstoupil v účinnost **zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů (dále jen ZOTČ)**.

ZOTČ zejména rozšířil katalog práv obětí trestných činů a systémově ukotvil pomoc obětem. Předmětem úpravy ZOTČ tak jsou tyto oblasti:

- **práva obětí trestných činů,**
- **poskytování peněžité pomoci obětem trestných činů státem,**
- **vztahy mezi státem a subjekty, které poskytují služby obětem trestných činů.**

ZOTČ byl velmi pozitivně přijat u organizací poskytující pomoc obětem, neboť systémově upravil jejich fungování a definoval konkrétní způsoby pomoci obětem. Poněkud méně pozitivního přijetí se setkal u orgánů činných v trestném řízení – například dle názoru soustavy státních zastupitelství zkomplikoval jejich dosavadní aplikační praxi (způsob poučování u činů, kde figuruje větší množství poškozených).

POŠKOZENÝ X OBĚŤ

„Ten, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková škoda nebo nemajetková újma, nebo ten, na jehož úkor se pachatel trestným činem obohatil.“ (§ 43 TR)

X

*„Obětí se rozumí **fyzická osoba**, které bylo nebo **mělo být** trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková nebo nemajetková újma nebo na jejíž úkor se pachatel trestným činem obohatil“ (§ 2 ZOTČ)*

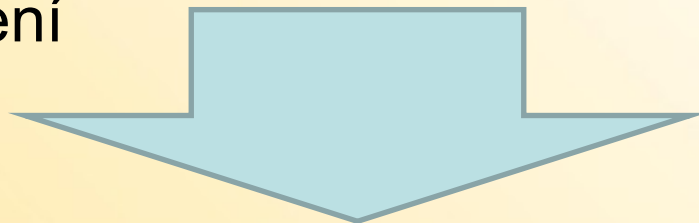
+ *„Byla-li trestným činem způsobena smrt oběti, považují se, utrpěli-li v důsledku smrti oběti újmu, za oběť též její příbuzný v pokolení přímém, ...“ (§ 2 ZOTČ)*

+ *„Každou osobu, která se cítí být obětí spáchaného trestného činu, je třeba považovat za oběť...“ (§ 3 ZOTČ)*

POŠKOZENÝ X OBĚŤ

- ✓ POŠKOZENÝ jako procesní strana
- ✓ Spjato s trestním řízením
- ✓ Kdo nemá status poškozeného

- ✓ Oběť jako subjekt ochrany, zájmu
- ✓ Není právnická osoba
- ✓ Širší vymezení

**POŠKOZENÝ MÁ ČASTO STATUS OBĚTI
NE KAŽDÁ OBĚŤ MÁ STATUS POŠKOZENÉHO
NE KAŽDÝ POŠKOZENÝ MÁ STATUS OBĚTI**

POŠKOZENÝ

- ✓ Strana trestního řízení
- ✓ Poškozený jako svědek
- ✓ Procesní práva
  - ✓ nutnost poučení o nich ze strany OČTŘ
  - ✓ aktivní účast v řízení a právo na informace
  - ✓ možnost vzdání se práv
  - ✓ zastupování zmocněncem
    - ✓ Přiznání bezplatného zmocněnce - § 51 TŘ

PŘÁVA POŠKOZENÉHO

✓ Právo na aktivní účast v trestním řízení

✓ Být poučen (§ 46 TŘ)

✓ Být informován o učiněných opatřeních (§ 158 TŘ)

✓ Činit návrhy na doplnění dokazování (§ 43 TŘ)

✓ Nahlížet do spisu a pořizování kopií (§ 65 a 166 TŘ)

✓ Podat opravné prostředky (stížnost, odvolání)

✓ Na doručení usnesení o zahájení trestního stíhání

✓ Zúčastnit se hl. líčení

✓ Závěrečné řeči v hl. líčení

✓ Žádat o odstranění průtahů v přípravném řízení (§ 157 TŘ)

✓ Žádat informace o nebezpečném obviněném/odsouzeném (§ 103 TŘ)

✓ Doručení usnesení v trestním řízení dle § 160 TŘ

✓ Učinit prohlášení o dopadu TČ na život (listinný důkaz)

✓ Vzdát se procesních práv

OBĚŤ X POŠKOZENÝ

	OBĚŤ	POŠKOZENÝ
CHARAKTERISTIKA	subjekt pomoci ze strany státu	procesní subjekt
SUBJEKT	fyzická osoba	fyzická osoba
		právnícká osoba
ÚJMA	vzniklá	vzniklá
	hrozící	
POSTAVENÍ PRÁVNÍHO NÁSTUPCE	nemá právního nástupce	právní nástupce nastupuje do majetkových práv poškozeného

Právní pomoc obětem TČ, 2014.

Zvlášť zranitelné oběti

- ✓ **(4)** Zvlášť zranitelnou obětí se pro účely tohoto zákona při splnění podmínek uvedených v odstavci 2 nebo 3 rozumí
- a) **dítě,**
  - b) **osoba, která je vysokého věku nebo je postižena fyzickým, mentálním nebo psychickým hendikepem nebo smyslovým poškozením, pokud tyto skutečnosti mohou vzhledem k okolnostem případu a poměrům této osoby bránit jejímu plnému a účelnému uplatnění ve společnosti ve srovnání s jejími ostatními členy,**
  - c) **oběť trestného činu obchodování s lidmi (§ 168 trestního zákoníku), trestného činu znásilnění (§ 185), trestného činu týrání svěřené osoby (§ 198), trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí (§ 199) nebo trestného činu teroristického útoku (§ 311 trestního zákoníku),**
  - d) **oběť trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, trestného činu, který zahrnoval nátlak, násilí či pohrůžku násilím, trestného činu spáchaného pro příslušnost k některému národu, rase, etnické skupině, náboženství, třídě nebo jiné skupině osob nebo oběť trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny, jestliže je v konkrétním případě zvýšené nebezpečí způsobení druhotné újmy zejména s ohledem na její věk, pohlaví, rasu, národnost, sexuální orientaci, náboženské vyznání, zdravotní stav, rozumovou vyspělost, schopnost vyjadřovat se, životní situaci, v níž se nachází, nebo s ohledem na vztah k osobě podezřelé ze spáchání trestného činu nebo závislost na ní.**

„Proběhlo trestní stíhání pachatele pro trestný čin kvalifikovaný jako zvlášť závažný zločin znásilnění (...) Trestní stíhání trvalo od zahájení do pravomocného skončení zamítnutím odvolání 1,5 roku, kdy trestní spis čítal 1 200 listů. Pachatel byl odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání tří let a k náhradě nemajetkové újmy ve **výši 200 000 Kč** pro každého ze dvou mladistvých poškozených. Oba poškození (resp. jejich zákonní zástupci) využili svého práva a požádali o ustanovení zmocněnce. Každému z poškozených tak byl pro řízení ustanoven zmocněnec (...)

Pro představu, ustanovený obhájce obviněného v téže trestní věci vykonal o 30 úkonů právní služby více (jednalo se převážně o porady s klientem, podané opravné prostředky a další úkony související s vazebním stíháním obviněného). Celková odměna tedy s přihlédnutím k trestní sazbě v § 185 odst. 3 tr. zákoníku (2 480 Kč odměna za jeden úkon právní služby) činila $70 \times (2\,480 + 300) = 194\,600$ Kč + 21 % DPH, celkem tedy **235 466 Kč**. (...)

Stát tedy na nákladech zmocněnců uhradil **513 040 Kč**, na nákladech za ustanoveného obhájce částku 235 466 Kč. Celková částka **748 506 Kč** byla odsouzenému uložena k náhradě (fakticky je pohledávka státu vždy vyšší o další paušální náklady trestního řízení a příp. náklady vazby a výkonu trestu).

Nicméně vzhledem k majetkové situaci tohoto odsouzeného (která se nijak nevymyká obvyklé situaci odsouzených k výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody) je jisté, že k dobrovolnému plnění jeho dluhů nedojde, přičemž pravděpodobně nebude možné vymoci ani přednostní pohledávku ve výši 400 000 Kč, která byla jako náhrada nemajetkové újmy přiznána oběma poškozeným, natož dalších **748 506 Kč**, které za něj stát uhradil.“

Na úplný závěr je třeba zdůraznit, že předmětem článku není kritika v zásadě žádoucího posilování postavení poškozeného v trestním řízení a jeho práva na právní pomoc v trestním řízení, ani kritika zvláštních práv přiznaných některým obětem trestného činu. Cílem byla především snaha upozornit na důsledek, který takový vývoj má z hlediska praktické stránky finančních souvislostí“

(Heranová 2017, Buletin advokacie - <http://www.bulletin-advokacie.cz/odmena-advokata-jako-zmocnence-poskozeneho-v-trestnim-rizeni?browser=mobi>)

PRÁVA POŠKOZENÉHO

✓ Nárok na náhradu škody

- ✓ Dle § 43, vůči pachateli, který TČ způsobil škodu
- ✓ Újma na zdraví, majetková, nemajetková újma
- ✓ Vyčíslení a odůvodnění
- ✓ Žádost podat nejpozději v 1. den hlavního líčení
- ✓ Proti rozhodnutí možné odvolání (do 8 dní)

✓ Udělení souhlasu s trestním stíháním

- ✓ § 163 TR, příbuzný v pokolení přímém, manžel...
- ✓ Podmínka pro zahájení stíhání, lze vzít zpět
- ✓ Výjimky

ÚJMA, ŠKODA

	DRUH ÚJMY	PŘÍKLADY
OBĚŤ POŠKOZENÝ	újma na zdraví	fyzická: zlomenina (např. končetiny, žeber, sanice), poškození důležitého orgánu, zohydění, popáleniny, vyražení zubů, nakažení pohlavní nemocí
		psychická: např. prodělání mučivých psychických útrap nebo vznik posttraumatické stresové poruchy
	majetková škoda	ztráta věci (např. finančních prostředků, ať již hotovostních či bezhotovostních, šperků, motorového vozidla, výpočetní techniky), poškození věci (např. vylomení dveří, poškození nábytku, vysklepení oken, poškození oblečení a šperků), usmrcení domácího zvířete
	nemajetková újma	rozvrácení rodinného života, ztráta zaměstnání, ztráta dobré pověsti (např. v důsledku obvinění z trestného činu, nařčení, šíření nepravdivých informací, zveřejněním citlivých fotografií nebo videí), narušení svobody rozhodování (např. uzamčením v bytě a neustálým kontrolováním), v intimní oblasti (např. donucením k pohlavnímu styku, ponižováním)
bezodůvodné obohacení	například neoprávněným užíváním cizí věci, čímž na jedné straně dojde k obohacení pachatele a na druhé straně k ochuzení oběti (např. amortizace automobilu, ztráta možnosti užívat byt apod.)	

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

POŠKOZENÝ JAKO SVĚDEK

✓ Povinnost vypovídat

- ✓ Strach z pachatele – lze zabránit setkání
- ✓ Důvěrník
- ✓ Právo odepřít výpověď
- ✓ Svědečné

PRÁVA POŠKOZENÉHO

- ✓ **Právo podat opravné prostředky**
- ✓ **Odvolání proti části rozsudku vztahující k přiznání nároku na náhradu škody**
- ✓ stížnost proti usnesení policie o odložení věci podle § 159a TŘ
- ✓ stížnost proti usnesení státního zástupce o postoupení věci jinému orgánu podle § 171 odst. 1 TŘ
- ✓ stížnost proti usnesení státního zástupce o zastavení trestního stíhání podle § 172 TŘ
- ✓ stížnost proti usnesení státního zástupce o podmíněném zastavení trestního stíhání podle § 307 odst. 1 TŘ
- ✓ stížnost proti usnesení státního zástupce o schválení narovnání podle § 309 odst. 1 TŘ
- ✓ stížnost proti usnesení o podmíněném odložení podání návrhu na potrestání §179g TŘ
- ✓ stížnost proti odložení věci schválením narovnání dle § 179c odst.2 písm f)TŘ

PRÁVA POŠKOZENÉHO

Přípravné řízení

- Právo na **poučení**
- Právo na to **být informován** o průběhu řízení
- Právo **nahlížet do spisů, dělat si kopie** apod.
- Právo žádat po OČTŘ **informace**
- Právo **aktivně vystupovat** v TŘ
  - Podat trestní oznámení
  - Žádat o vyrozumění
- Musí **dávat souhlas s trestím stíháním** v určitých trestných činech
- Žádat státního zástupce, aby byly **odstraněny průtahy** v řízení
- Právo **nechat se zastupovat** zmocněncem
- Právo o **doplnění dokazování**
- Právo **podat návrh na zajištění nároku**
- Právo podávat **opravných prostředků**
- Právo na **náhradu škody**

Řízení před soudem

- ❖ Právo i povinnost **být poučen**
- ❖ Právo **nahlížet do spisů**
- ❖ Právo **žádat informace**
- ❖ Právo **na zastupování** advokátem
- ❖ Právo **zvolit si svého zmocněnce**
- ❖ Právo na **bezplatnou právní pomoc**
- ❖ Právo **být vyrozuměn o zahájení** hlavního líčení a být u něj **účasten**
- ❖ Právo na **doručení opisu obžaloby**

V rámci hlavního líčení

- Nárok na **náhradu škody**
- Právo **klást** vyslychaným **dotazy**
- Právo **vyjadřovat se k důkazům**
- Právo **činit návrhy na doplnění**
- Právo **vyjadřovat se k hlavnímu líčení** před skončením věci
- Právo na **doručení rozsudku**
- Možnost podávat **opravné prostředky** (odvolání, stížnost)
- Žádat výslech v nepřítomnosti pachatele**
- Právo na **náhradu nákladů** poškozeného

Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech TČ (ZOTČ)

- ✓ Účinný od 1.8.2013 (novelizace 1.4.2017)
- ✓ Reakce na evropskou směrnici
- ✓ Minimální standard práv obětí
- ✓ Předmět úpravy
  - ✓ Práva oběti
  - ✓ Peněžité pomoci obětem
  - ✓ Vztah státu a subjektů poskytujících pomoci obětem

System pomoci obětem

Justice.cz Oficiální server českého soudnictví. **hledej**

Ministerstvo spravedlnosti | Soudy | Státní zastupitelství | Rejstřík trestů | Justiční akademie | Institut pro kriminologii a sociální prevenci | Probační a mediační služba | Vězeňská služba

eJustice | **SePodatelna** | **InfoSoud** | **InfoData** | **Oběti trestné činnosti** | **Střet zájmů** | **Otevřená data** | **Judikatura ESLP**
InfoDeska | **InfoJednání** | **Judikatura**

Veřejný rejstřík
Název subjektu nebo IČO
 Zadejte název subjektu nebo IČO
hledej [Pokročilé hledání](#)
[Podání do veřejného rejstříku \(formuláře\)](#)
[Funkování OR po 1. 1. 2014](#)
[Sdružovací právo – změny po 1. 1. 2014](#)
[Informace k zápisu spolků](#)

Insolvenční rejstřík
Hledat
 Název subjektu
 Zadejte obchodní firmu, název
hledej [Pokročilé hledání](#)
[Formuláře ke stažení](#)
[Seznam insolvenčních správců](#)
[Webová služba](#)
[Insolvenční zákon](#)
[Akreditované osoby](#)

Aktuality
5.10.2017
[Tiskové prohlášení Ministerstva spravedlnosti k rozsudku Evropského soudu pro lidská práva ve věci Beránek proti České republice](#)
Dne 5. října 2017 rozhodl Evropský soud pro lidská práva o tom, že Ústavní soud porušil právo stěžovatele na přístup k soudu, zaručené v článku 6 Evropské úmluvy o lidských právech, a to v důsledku nesprávného uplatnění pravidla o počítání lhůt.

27.9.2017
[Omezení provozu podatelny](#)
Dne 29.9. 2017 bude z provozních důvodů podatelna Ministerstva spravedlnosti otevřena v čase 7,45 až 12,30. Děkujeme za pochopení.

26.9.2017
[Náramky pro domácí vězení míří konečně do praxe](#)
Ministr spravedlnosti Robert Pelikán, ředitelka Probační a mediační služby Andrea Matoušková a zástupci firmy

Vyhledávání kontaktů
Hledat

Volná služební místa MSp
[Karierní stránka MSp](#)

System pomoci obětem

Justice.cz

Oficiální server českého soudnictví.

hledej

Ministerstvo
spravedlnosti

Soudy

Státní
zastupitelství

Rejstřík
trestů

Justiční
akademie

Institut pro
kriminologii a sociální
prevenci

Probační a
mediační služba

Vězeňská služba

Ministerstvo spravedlnosti ČR

Oběti trestné činnosti

Střet zájmů

Elektronické náramky

Volná služební místa MSp

- ▶ O ministerstvu
- ▶ Pro veřejnost
- ▶ Pro média
- ▶ Legislativa
- ▶ Střet zájmů
- ▶ Dohledová činnost

Oběti trestných činů

[Peněžitá pomoc obětem trestných činů](#)

[Slovo úvodem - ochrana obětí trestné činnosti](#)

[Registr poskytovatelů pomoci obětem trestných činů](#)

[Akreditace Ministerstva spravedlnosti ČR](#)

[Metodická podpora žadatelům o akreditaci](#)

Strana 1/1

Základní informace

Adresa

Ministerstvo spravedlnosti ČR
Vyšehradská 16
128 10 Praha 2

tel.: +420-221 997 111
fax: +420-224 919 927
ID dat. schránky: kq4aawz
IČO: 00 02 54 29
e-mail: posta@msp.justice.cz

[Kontakty](#)

System pomoci obětem

- ✓ **Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech TČ (ZOTČ)**
„Ministerstvo vede registr poskytovatelů pomoci obětem trestných činů, do kterého zapisuje
  - a) subjekty podle § 39 odst. 2 na základě jejich žádosti,
  - b) akreditované subjekty podle § 39 odst. 1,
  - c) advokáty na základě žádosti podle § 47,
  - d) střediska Probační a mediační služby“ (§ 48 ZOTČ)

- ✓ **Střediska PMS dle ZOTČ**
  - ✓ Poradny pro oběti trestných činů, navázané na střediska PMS
  - ✓ Poskytování odborné pomoci - právní informace, restorativní programy
  - ✓ Bezplatně; dokud to vyžaduje účel
  - ✓ PRÁVNÍ POMOC X PRÁVNÍ INFORMACE

Zákon č. 45/2013 Sb.

Hlava II. Práva obětí trestných činů

Díl 1. – Právo na poskytnutí odborné pomoci

Díl 2. – Právo na informace

Díl 3. – Právo na ochranu před hrozícím nebezpečím

Díl 4. – Právo na ochranu soukromí

Díl 5. – **Právo na ochranu před druhotnou újmou**

Díl 6. – Právo na peněžitou pomoc

Pomoc při uplatňování práv obětí dle ZOTČ

✓ **Právo na odbornou pomoc**

- ✓ Právní informace, restorativní programy, sociální a psychologické poradenství, právní pomoc

✓ **Právo na informace – SROZUMITELNĚ A VĚCNĚ!**

- ✓ Práva oběti, práva poškozeného, informace o službách a o trestním řízení
- ✓ O některé informace nutno požádat

✓ **Právo na ochranu soukromí**

- ✓ Při požádání, místo bydliště, doručovací adresa

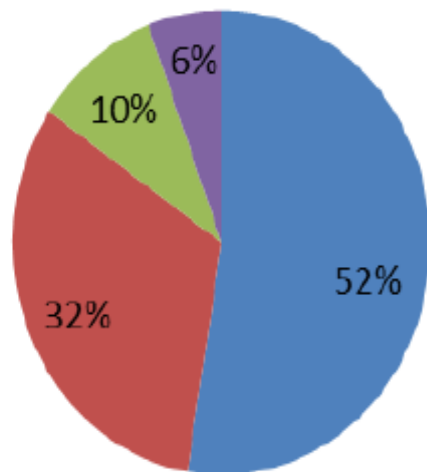
- ✓ „Hodně se to (moje očekávání) naplnilo, že se mnou mluvil někdo věcně ... Žádný vomáčky, prostě k věci. Ani jsme nepotřebovali si ujasnit, jestli máme hodinu nebo dvě. Paní byla věcná, jasná, pochopila ten problém během 5 minut, což je nesmírně úlevný. A pak už jsme řešili jenom ty praktikálie. Já jsem potřeboval praktický řešení, praktický tipy. ... Potřeboval jsem člověka ve v obraze.“

Potřeba obětí

Potřeby obětí

■ právní informace   ■ psychosociální podpora   ■ odškodnění   ■ jiné potřeby

Potřeba obětí v průběhu trestního řízení

- **Bezprostředně po činu**
- **V průběhu vyšetřování**
- **Hlavní líčení**
- **Vykonávací řízení**

Obvyklé obranné reakce

- **Reakce aktivní** – rychlá mobilizace sil, výrazný tělesný doprovod
- **Reakci pasivní** – šok, prožitek ohrožení života, pocit bezmocnosti, ztuhnutí

Sekundární viktimizace – nevhodné reakce

- **Oběť musí na vše zapomenout**
- **Oběť je nemocná**

Sekundární viktimizace

- Viktimizace je proces, kdy dochází k poškozování a způsobování újmy a kdy jedinec se stává obětí trestného činu. Jde o souhrn několika silně stresujících událostí. Vlastní událost trestného činu je pro oběť pouze počátkem dalších pochodů.
- Primární, sekundární, terciární

Latentní kriminalita

